

Ramiz Göylər

Bu günlərdə dostum Ramiz Məmmədza-dənin, 525-ci qəzetdə yeni şeirləri dərc edilmişdi. Diqqətimi ilk növbədə şeirlərin başlığı cəlb etdi: -" Ağdamlı şeirlər"!

İnsanların məkan məxsusluğu adı ifadə oldu-ğu halda, şeirlərin məkan məxsusluğuna birinci dəfə idi rast gəlirdim. Görünür bu da bir tapıntıdır və bu tapıntı da Ramiz Məmmədzaadəyə məxsusdur.

Cəmi 5 şeirdən ibarət olan bu təqdimat bütün-lüklə Ağdamdan danışır. Onun keçmişindən, in-sanlarından, adət - ənənəsindən söhbət açır. Şeirləri oxuduqca xəyal məni uzaqlara, gənclik çağla-rıma apardı və bu yazını yazmağa sövq etdi...

Doğrusu Bakıya oxumağa gələndə qədr, er-kən gənclik vaxtlarında mənim Ağdam haqqında - yəni onun coğrafiyası, iqtisadiyatı, adət-ənənəsi, insanları haqqında təsəvvürlərim çox bəsit idi.

Bu maraqlı şəhərlə, onun insanları ilə ilk ta-nışlığım 1971-ci ildən -ali məktəbə daxil oldu-ğum vaxtlardan başlayır. O zamanlar mənimlə eyni kursda bir neçə ağdamlı da oxuyurdu. Elə Ağdamla ilk tanışlığım da bu uşaqlar vasitəsilə başladı. Ağdamda yaxşı tanınan Hüseynovlar ailə-sini kiçik oğlu Elbənizlə sonralar ailəvi dostlu-ğa çevrilən münasibətlərimizin başlanğıcı da elə o illərdən başlanır. Mənə elə gəlirdi ki, dostum Elbəniz bütün ağdamlıların ümumiləşdirilmiş nü-münəsidir. O vaxtlar onun sayəsində tələbələr arasında bir çox ağdamlılarla xoş münasibətlərimiz yaranmışdı. Tələbəlik illərində tələbə yataq-xanasında tanış olduğum ağdamlı gənclər Oktay Mustafayev və Akif Quliyevlə sonralar dostluğa çevrilən münasibətlərimiz də mənə Ağdamla da-ha yaxından tanış olmağıma imkan vermişdi.

Ali Məktəbi bitirdikdən sonra təyinatla Mingəçevir şəhərinə göndəriş alaraq bu gənc şə-hərdə əmək fəaliyyətinə başladım. İşləməyə baş-ladığım Mingəçevir Şəhər Ticarət İdarəsində, sonralar isə Şəhər XDS İcraiyyə Komitəsində və Şəhər İcra Hakimiyyətində ən çox təmasda oldu-ğum şəxslərin də xeyli hissəsi ağdamlı idi. Onlar-dan indi həyatda olmayan Şahvələd Quliyevin, Ənvər Quliyevin, Cümşüd Bəxtiyarovun, Akif Tağıyevin, Sərxan Tağıyevin, Nefton Tağıyevin, Yaqub və Naib Rüstəmov qardaşlarının, Fəxrə-din Mehrəliyevin xatirəsini ehtiramla yad edir, onlara uca Tanrıdan rəhmət diləyirəm. Eyni za-manda bir vaxtlar birlikdə işlədiyimiz Bəkir Bəxtiyarovu, Əli Ağamirovu, Nazir Əsədovu, Mehman Mehdiyevi, Arif Tağıyevi, Voroşil Tağı-yevi, Emilya Hüseynovanı hörmətlə xatırlayır və onlara can sağlığı və iş avandlığı arzulayıram. Mingəçevirdə fəaliyyət göstərdiyim 30 ildə şə-hərin rəhbər strukturunda işləməyim, həmçinin ağdamlılarla yaxın təmasda olduğum, həm də Ağdamda və Bakı şəhərində yaşayan ağdamlılar-la tanış olmağıma və onlarla yaxın ünsiyyət qur-mağıma şərait yaratmışdı. Aradan uzun illər keç-dikdən sonra yenə də həmin insanları ehtiramla xatırlayıram. İndi yaşı 100-ə yaxınlaşan, uzun il-lər Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetində məsul vəifədə işləmiş, Mingəçevirin kuratoru olmuş Cəmil müəllim Həsənzadə ilə dostluğumuz bu gün də davam edir. O illərdə Mingəçevir Şəhər Partiya Komitəsinin, sonradan İcraiyyə Komitəsinin , İcra hakimiyyətinin mətbu orqanı olan "Səda" qəzetinin baş redaktoru olmuş rəhmətlik Naib Rüstəmovun vasitəsilə Ağdam rayon İcra hakimiyyətinin birinci müavini işləmiş Nofəl

Ağdamlı şeirlərdən doğan düşüncələr

Şair dostum Ramiz Məmmədzaadənin 85 illik yubileyinə

müəllimlə, unudulmaz və təkrarsız şairimiz Şah-mar Əkbərzadə ilə görüşürəmiz heç zaman ya-dımdan çıxmayacaqdır. Mingəçevirdə işlədiyim dövrdə tanış olduğum ağdamlı ziyalılardan biri də Ramiz Məmmədzaadə idi. 90-cı illərin ortaları idi. O vaxtlar Ramiz müəllim Nazirlər Kabinetin-də məsul vəzifədə işləyirdi. Onu qiyabi olaraq ta-nısam da heç vaxt ünsiyyətdə olmamışdıq. İş elə gətirdi ki, biz axşam süfrə arxasında əyləşəsi ol-duq. Üç nəfərdən ibarət balaca məclis idi. İşdən-gücdən, işıqdan -qazdan, məcburi köçkünlərin vəziyyətindən danışdıqdan sonra (o vaxtlar Mi-nəçevirdə 15 mindən çox ağdamlı məcburi köç-kün məskunlaşmışdı) söhbətimiz özümüz də hiss etmədən poeziya, ədəbiyyat üstündə davam etdi. Hər dəfə Ramiz müəllim zərb məsəllər, dahilərin şeirlərindən parçalar nümunə götürməklə söhbəti-mizə şirinlik qatırdı. Doğrusu simasından və hə-rəkətlərindən, eləcə də söhbətlərindən səliqə-səhman, ziyalılıq yağın, zəngin idarəetmə və hə-yat təcrübəsinə malik bu kişi ilə söhbətimiz çox maraqlı alınmışdı. Elə o gündən də Ramiz müəl-limlə ünsiyyətimiz yarıandı və bu gün də qarşılıq-lı hörmət, sevgi və ehtiramla davam edir. Ramiz müəllim poeziyaya keçən əsrin altmışıncı illərin-də gəlmişdir. Və indiyədək onun 10-dan çox ki-tabı işıq üzünə çıxmışdır. Yaradıcılığına yaxşı bə-ləd olduğum Ramiz müəllim sözə son dərəcə mə-suliyyətə yanaşan söz adamlarımızdandır. Və elə onun nəticəsidir ki, onun yaratdığı şeirlər maraq-lıdır, səmimidir, şeirləri oxucuya asanlıqla çatır, özünə cəlb edər, onu yerindən oynada bilir.

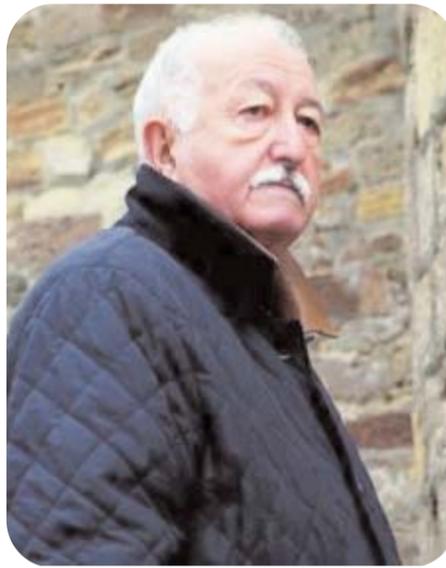
Bu yazıda məqsəd heç də Ramiz Məmmədza-də yaradıcılığını təhlil etmək olmayıb sadəcə onun "Ağdamlı şeirlər"indən yaranmış təəssüratı oxucularla bölüşməkdir. Əslində "Ağdamlı şeirlər" Ramiz Məmmədzaadə yaradıcılığından qırımı-zı xətli keçir. O istər Ağdamlı, istərsə də Ağdam-sız günlərində həmişə bu mövzuya müraciət et-mişdir. Əslində mövzu onu məcbur etmiş, narahat etmişdir. Bu şeirlərdə xatirə qarışıq bir nisgil var, hıçqırıq var. Bu şeirlər müəllimin yaşadığı, iştirak-cısı, şahidi olduğu hadisələrin, onun yaddaşında ilişib qalmış və heç vaxt unutmayacağı, qəlb göy-nədən, kövrək xatirələrin poetik ifadəsidir. Fik-rimcə Ramiz müəllimin "Ağdamlı şeirlər"ini iki dövrə bölmək olar. Birinci dövrə 1993-2020-ci il-ləri əhatə edir. Bu illərdə yaranan şeirlər əslində Müəllifin yaşam tarixidir, yaddaşdır. Ömrünün -gününün təqvimidir. Ramiz müəllimin şeirlərün-də kövrək xatirələr dil açır oxucuya bir elin, bir obanın, bir şəhərin, xalqın bir parçasının xarakte-rini, yaşam tərzini danışır:

*Atam Yaqubla əmioğluydu,
dəyirmançı Əsrəf kişi.
Hamıya bəlliydi işi.
Gecəli- gündüzlü dəyirman
taxıl üyüdüdü...
... Yaman balaya düşdük.
İndi orda, Qarabağda,
Seyidlilərəflərin, qurğuşun göylərində,
Bir cüt dəyirman daşı ağır-ağır hərlənir,
furlanır,
Nə suyu var, nə dənii...
Bu qoşa dəyirman daşı,
Dünyanın başına çırpılar bir gün...*

Çoxlarımız 1990-cı ilin əvvəllərindən taa 2020-ci ilin noyabrınadək Azərbaycandan kənar-da, "haralısan" söhbəti düşəndə həmişə söhbət-dən yayınırıq. Qeyrət boğurdu bizi. Çünki uduz-muşduq müharibədə. Torpaqlarımızın 20 faizi iş-ğal altında, Müqəddəs Qarabağın, Zəngəzurun bir hissəsi düşmən tapdığına idi. O illərdə şair-

lərimizin, ədəbiyyat adamlarımızın da əksəriyyə-ti bu mövzuda həsrətli, nisgilli şeirlər, əsərlər ya-radırdılar. Özlərini Qarabağsız təsəvvür edə bil-mirdilər. Qarabağın itirilməsini bağışlaya bilmir-dilər özlərinə. Ramiz müəllim. Kimi:

*Mən məzarı itgin düşmüş əsgər oğluyam,
İndi evim itgin düşüb, ora bağlıyam
Evim yaxsa necə deyim Qarabağlıyam
O davada atam getdi, evi yurd oldu,
Bu davada ata evim mənə dərd ooldu.*

*Və ya
...Arxamızca Qarabağda,
Quzu kimi mələyə-mələyə dağlar qaldı,
Tıfraq dağılmış torpağımızın,
Anası ağlar qaldı...*

Ramiz Məmmədzaadənin "Ağdamlı şeirləri"ni oxuduqca bir həqiqət sənə hakim kəsilir. İnsanın yaddaşı qəribədir. Dünəni unutsa da keçmiş heç vaxt unuda bilmir. Yaşadır keçmiş yaddaşında. Ramiz Məmmədzaadə kimi. O nöinki yaddaşında yaşadır, hətta onu hekayələşdirir, poeziyaya gətirir, poetikləşdirir, bu yolla yaddaşda yaşayanları gələcək nəsillərə ötürür. İnsan əbədi deyil. An-caq yazılan, deyilən qalır. Böyük Səməd Vurğun demisi:

*De gəlsin hər nəyin vardır,
Deyilən söz yadigardır.*

Şairin bu mövzuda yazdığı "Bu kişi", "Oxa tay kişi", "Onda fürsət vardı", "Yox, sən gözlə ata evim", "Sultanəhməd kişi", "Yurd olar", "Mənim ümidimi qırmaq çətindir", "Düşmən həmənkidir, dost həməndeyil" adlı şeirlərini oxuduqca bu şeirlərdə müəllifin qəlb çırpıntılarını duymamaq mümkün deyil.

Ramiz müəllimin ikinci dövrə aid olan şeirlə-rinin başlanğıc tarixi çox da qədim deyil, 10 no-yabr 2020-ci ildən başlayır. Şeirləri oxuduqca müəllifin dəst - xəttinə sadiq qaldığının şahidi olursan. Yenə yaddaş işə düşüb, xatirələr dil açır sənə Ağdamdan, onun keçmişindən danışır. An-caq yeni ruhda, yeni ab havada. 44 günlük Vətən Müharibəsindəki möhtəşəm qələbə bütün Azər-baycana sevinc bəxş etdiyi kimi yaradıcı insanla-rımıza da bitib- tükənməyən bir mövzu verib. Nəbzi hər zaman çağdaş Azərbaycan poeziyası-nın nəbzi ilə bir vuran Ramiz Məmmədzaadə poe-

ziyasının folklor yaddaşı işə düşüb. Bu da təsadü-fi deyil. Çünki ən mükəmməl yaddaş da folklor yaddaşdır. Ramiz müəllimi folklor janrına müraciət edir, Ağdamı, Qarabağı bayatı janrı ilə vəsf edir:

*Qarabağın güllü - zər
Heç görməyim güllü zar...
Bir bağ sallam, becərrəm,
Gülüm gələr gül üzər...*

*Qarabağda qar qala
Qar qarlayar Qarqara.
Bu torpağın odundan
Heç qovuşmaz qar qara...*

Oxucunun yadına 250 il bundan öncə Ağabə-yim ağanın çağırdığı bayatı yada düşür:

... Yaddan çıxmaz Qarabağ.

Bu günlərdə 85 illik yubileyini qeyd edən Ra-miz müəllimin yaddaşına heyran qalırsan. İndi onun baş mövzusu da Qarabağdır, Ağdamdır, fik-ri, xəyalı da. Xatirələr yumaq kimi çəzələnin, sonra isə ilmə-ilmə naxışlanır. Bu baxımdan müəllifin "Ağdam bazar" çox maraqlıdır

*...Nələr yoxdu bu bazarda
Yeyiləsi, içiləsi, geyiləsi nə desən...
Soraqlaşsan quş südü də
Tapdın bəlkə burda sən.
İynədən gülləyəcəm,
cürbəcür güllərəcən...
Bu bazarın papaqçası, dəmirçisi,
dərziyi öz yerində.
Vallah bərəkət yağardı
Bu bazarın göylərindən...*

Yadımdadır! Dünyanın düz vaxtında. Biz də hərdən Ağdam bazarına gedərdik. Gördüyüm ba-zarların ən maraqlısı, ən koloritlisi, ən zənginiydi bu bazar. Başqa şəhər və rayonlardan fərqli ola-raq Ağdamda mağaza, dükən- bazar, yeməknana-restaurant işlədələr cəmiyyətin ən hörmətli züm-rəsi, ən nüfuzlu hissəsi sayılırdı. Mən min cürə nazı- nemətləri demirəm, Sovet hökumətinin qır-mızı şalvar vaxtında doğran da Ağdam bazarın-dan "Toyuğu cücələri" ilə tapmaq olardı. Ramiz müəllim də özünəməxsus ustalıqla Ağdam baza-rının yaddaşında qalmış məzmununu oxucuya çat-dırıb. Həm də nikbin notlarla:

*...Zülmətləri yıxıb indi.
Ağ günlərə çıxıb indi...
Göylərə bax, görəcəksən
Bəzənib-düzənib
sığallanıb gəlir,
Zənbil olub,
Bir durnanın dimdiyindən
Sallanıb gəlir
İndi Ağdam bazarı...*

Ramiz müəllim təqdim etdiyi son şeirlərinin ən maraqlı cəhəti qəhrəmanları ilə bağlıdır. Onun qəhrəmanları dəyirmançıdır, dərzi, də-mirçidir, kəmirçüdür, dükənçidir, kababçısıdır, musiqiçidir.

Lakin hamısının əməlinə bir yaxınlıq, xeyir-xahlıq, köməksizə kömək etmək, əl açana əl tut-maq var. Bir sözlə hamısında bir mərdlik, kişilik xüsusiyyəti cəmlənib. Bu xüsusiyyət isə müəl-lifin xarakterinin inkasıdır. "Comərdlik boylanır onların sir-sifətindən, hardasa dara düşsən, çov-ğuna, qara düşsən, qızıqluştək yollarına qonası-

dır, bu Kişilər. Dərin-dərin qaranlığa düşsən belo işıq olub yanasdı, bu Kişilər". Dərzi Möhsün ki-mi:

*Ağdamda çoxları tanıyardı
Dərzi Möhsünü,
Dərziyə keçmişdi ömrü-günü...
...Mərd-mərdənə hökmü vardı.
Hara getsə yolu açıq,
Onun üçün yox müşkül iş,
Qaçaq Əbdülrəhimin yanına -
Şuşa türməsinə
gedib-gələrmis...*

Maraqlıdır. Ramiz müəllimi təkcə fikri, zikri, xəyalı deyil, yuxularında da həməm kişilərlə əl-ləşir. Həm də bu yuxular ona bir rahatlıq, bir hüzi gətirir, pozitiv notda kökləyir:

*...Dünən gecə yuxuda gördüm
Möhsün kişini.
Muradbəyli-Qaradağlı yolunda.
Nə tikibəsə əllərində, qolunda.
Hava da aydın, təmiz,
Mülayim külək əsirdi...
Məncə, Ağdam bazarına
tələsirdi...*

Ramiz müəllim üçün təkcə Ağdam deyil, ağ-damın insanları, deyil binaları da, məhəllələri də, kəndləri də, yolları da müqəddəsleşir və şeirlərinin məzmununa xoş bir ovqat gətirir. Onun "Ağdamlı şeirləri"ndə işlətdiyi Seyidlər, Mərzili, Qaradağlı, Muradbəyli, Çay Evi ifadələri şeirlərə bir səmimiyyət, sadəlik, şirinlik və doğmalığ gətirməklə yanaşı həm də, bu şeirlərin ağdamlılı-ğını bütövləşdirir. Müəllifin Ağdamda Çay Evi çəirinə diqqət verək:

*Bir mahalı bəzərdi,
Adı ellər gəzərdi.
Qızıl tacə bənzərdi
Ağdamda o çay evi.*

Nöinki ağdamlılara, hətta Ağdamla azacıq məlumata olan hər kəsə məlum idi ki Ağdamdakı çay evi təkcə çayxana deyildi. Bu yer görüş yeri, məsləhətləşmə yeri, barışıq yeri, toplanış, İstiqamət yeri idi:

*Söhbət, görüş yeriydi
Tanış-biliş yeriydi,
Elə bil iş yeriydi
Ağdamda o Çay Evi...*

Və budur ağdamlıların öz doğma yurdlarına qayıdacağı gün gercəkləşməkdir. Prezidentimiz, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin diplomatik gedişləri ilə Birinci Qarabağ müharibəsində ən çox - 6 mindən çox şəhid verən Ağ-dam danışıqlar yolu ilə düşməndən azad edildi. Və bir az da keçəcək Ağdam Azərbaycanımızın ən böyük və ən gözəl şəhərlərindən birinə çevriləcək. Onda Ağdamdakı Çay Evi də Ramiz müəllimin dediyi kimi, olduğu görkəmdə öz yerində bərpa edilərək ağdamlıların ən sevdiyi mə-kana çevriləcəkdir.

*Uçub gedib buluda...
Bizi çətin unuda!
Baxın, gəlir budur ha...
Ağdamda o Çay Evi.*

Yubileyiniz mübarək olsun Ramiz müəllim. Ağdamda Çay Evinə görüşmək arzusu ilə: